




DEN NORSKE KIRKE

RAPPORT

*Skogfinsk historie, kultur
og religiøsitet i rammen
av Den norske kirke*

A close-up photograph of a wooden surface, possibly a book cover or a piece of old wood. The wood has a prominent vertical grain and is covered with a grid of knots or stitches made from a light-colored, fibrous material. The knots are arranged in a regular pattern, creating a textured, woven appearance. The wood shows signs of age and wear, with some areas appearing darker and more weathered than others.

Rapport fra arbeidsgruppa og prosjektgruppa som er nedsatt av Hamar bispedømmeråd, Hamar biskop og Kirkerådet, for å igangsette et prosjekt for å synliggjøre skogfinsk historie, kultur og religiøsitet

Hamar bispedømmeråd – Hamar biskop – Kirkerådet
2026

Forord



I Hamar bispedømme har vi hatt skogfinsk bosetning siden slutten av 1640-tallet. Skogfinnene brakte med seg en rik kultur, jordbruks-skikker, byggeteknikker, musikk, håndverk og en spiritualitet knytta til kristendom og naturreligion. Skogfinsk bosetting ble etablert over store deler av Østlandet og i Trøndelag – og i flere bispedømmer. I dag bor det mennesker med skogfinske aner i hele Norge.

Sannhets- og forsoningskommisjonen, som gransket fornorskingspolitikken og urett overfor samer, kvener/norskfinner og skogfinner, la fram sin rapport 1. juni 2023. Det har vært lærerikt og perspektiv-åpnende, men også utfordrende og vond lesning.

Skogfinnene har bodd lenge i landet, men ble først anerkjent som en av Norges nasjonale minoriteter i 1998. Det er en minoritet som de fleste steder er usynlig – og nesten glemte. De har også blitt glemte i kirka, selv om mange av skogfinnene tradisjonelt har vært, og er en del av Den norske kirke. I 2022 fikk skogfinnene sitt eget flagg. Og det er bestemt at Skogfinnens dag markeres 21. juni.

Jeg vil takke Hamar bispedømmes utvalg for samer og skogfinner, representanter fra Skogfinneforeningen, Unge Skogfinner i Norge, samarbeidsnettverket Skogfinske interesser i Norge og Norsk skogfinsk museum – og alle som har delt av sin kunnskap og sine erfaringer.

Et mål må være å øke kunnskapen om skogfinnene, synliggjøre skogfinsk kultur, vise åpenhet og interesse for skogfinnernes tradisjonelle tro og spiritualitet – og lytte og lære. Jeg håper denne rapporten, og det materialet som er utarbeidet i forbindelse med gudstjenesten i Grue Finnskog 21. juni i år, kan være en ressurs i dette arbeidet.

Takk også til Gunnhild Hauge Bjørdal og Trygve Wyller som har utarbeidet rapporten.

*Ole Kristian Bonden
Hamar biskop*



Innhold

Forord

ved Hamar biskop Ole Kristian Bonden 3

Beskrivelse av prosjektet

Forankring 4

Mål 4

Gjennomføringen av prosjektet 5

Prosjektrapport

Naturen som kommer til oss
– Perspektiver på utviklingen av forsoningsprosesser
mellom den Norske kirke og skogfinsk tradisjon 9

Skogfinsk gudstjeneste

Gudstjeneste i Grue Finnskog kirke 25

Ressurser til gudstjenesten

Ettermæle av Åsta Holth 33

En skogfinsk historie 33

Skogen synger av Hans Børli 34

Vi eier skogene av Hans Børli 34

En skogfinsk salme 35

Prosjektbeskrivelse og gjennomføring av prosjektet



Forankring

Kirkerådets handlingsplan – sannhet og forsoning (Den norske kirke, 2025)

Kirkerådet gir Hamar bispedømmeråd og Hamar biskop i oppgave å ta initiativ til å sette en prosjektgruppe som iverksetter et arbeid med å igangsette et prosjekt for å synliggjøre skogfinsk historie, kultur og religiøsitet. Kirkerådet stiller med midler, og støtte til for eksempel utvikling av liturgisk materiell.

Mål

1 Utarbeide en kort rapport om hva som kjenner-tegner skogfinsk kirkeliv og spiritualitet. Hvordan kan dette komme til uttrykk i rammen av Den norske kirke?

Underspørsmål til gruppa:

- Hvordan kan skogfinsk språk og kulturuttrykk implementeres og brukes innenfor rammen av skogfinsk kirkeliv, på en slik måte at skogfinsk identitet og trosliv styrkes, uten først å måtte ta veien om det norske?
- Hvordan kan en skogfinsk livs- og verdensanskuelse reflekteres og ivaretas i møtet med kirkens teologi og liturgi, og implementere dette i forkynnelsen, gudstjenestelivet, undervisningen og diakonien?
- Hvordan kan skogfinsk kirkeliv organiseres innenfor rammen av Den norske kirke slik at også spredtboende skogfinske kirkemedlemmer får den betjeningen de har krav på uavhengig av bosted?
- Unge voksne skogfinner.
- Ressursbehov for å utvikle et skogfinsk kirkeliv som synliggjør skogfinsk historie, kultur og religiøsitet.

2 Planlegge og utvikle en gudstjeneste på skogfinnens dag 21. juni.

- avklare sted for gudstjenesten
- avklare deltakelse og forholdet nasjonalt, regionalt og lokalt
- avklare omkringliggende arrangementer, og koble dette til gudstjenesten
- muligheten for seminar, kirkekaffe osv. i forkant eller etterkant
- utvikle gudstjenestelige ressurser som kan formidles til hele Den norske kirke for markeringer lokalt

3 Holde jevnlig kontakt med fagteam sannhet og forsoning. Se dette i lys av det øvrige arbeidet som skjer på feltet i Den norske kirke.

Medlemmer i prosjektgruppa:

Rådgiver Hamar bispedømme
Representant Skogfinneforeningen
Representant Unge skogfinner i Norge
Representant Skogfinske interesser i Norge
Representant Norsk skogfinsk museum
Representant fra academia
Prest fra Solør, Vinger og Odal
Representant fra Grue Finnskog sokn



Riss av tegn og symboler på låven i Peistorpet i Åsnes, som riksantikvaren har reddet fra forfall.

Støtte til prosjektet

Berit Hagen Agøy, Kirkerådet
(koordinerer øvrig bidrag fra Kirkerådet)
Ole Kristian Bonden, biskop
Fagteam sannhet og forsoning

Arbeidsform

Prosjektgruppen møtes etter behov. Det bør opprettes et AU som arbeider mellom møtene. Det må sikres god kontakt mellom biskop, Kirkerådet og prosjektet.

Prosess

November–desember 2025:
Opprettelse av prosjektgruppen

Januar–mai:
Arbeid i prosjektet

Mai:
Ferdigstillelse av gudstjenesteliturgi og program for 21. juni og gudstjenestemateriell til utsendelse

Juni:
Ferdigstillelse av rapport om mål 1

21. juni:
Gjennomføring av arrangement med gudstjeneste

Gjennomføringen av prosjektet

Prosjektgruppe

Terje Bredvold, Skogfinske interesser i Norge
Rune Hernes Bjerke, Skogfinneforeningen
Bjørn Skogstad, Skogfinneforeningen
Marikken Bruvold, Unge skogfinner
Dag Raaberg, Norsk skogfinsk museum
David Andre Tys, sokneprest i Åsnes
(vikar for sokneprest i Grue Finnskog)
Gunnhild Bjørdal, Hamar bispedømmekontor
Per Kristian Bandlien, prost i Solør, Vinger og Odal

Arbeidsutvalget

Trygve Wyller, professor emeritus,
Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo
Sjur Atle Furali, førstelektor,
Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo
Gunnhild Bjørdal, kirkefaglig rådgiver,
Hamar bispedømmekontor

Skrivegruppe

Trygve Wyller, professor emeritus,
Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo
Gunnhild Bjørdal, kirkefaglig rådgiver,
Hamar bispedømmekontor

Det har blitt gjennomført seks møter i prosjektgruppen. Det andre møtet ble holdt på Norsk skogfinsk museum på Svullrya. Prosjektgruppas oppgave har vært å ta avgjørelser og å komme med råd i planleggingen av gudstjenesten, arrangementet etter gudstjenesten, og i arbeidet med rapporten. Prosjektgruppen har vært sentral for forskningsarbeidet ved at de har kommet med råd om relevant kildemateriell. Arbeidsutvalget har brukt prosjektgruppen til å samtale om, og forankret teorier og resultater.

Arbeidsutvalget og skrivegruppen har jobbet med forskning, arbeidet med faglig rapport, og på bakgrunn av forskningen laget liturgi, funnet salmer og laget innhold til gudstjenesten 21. juni 2026. Deltakerne i arbeidsutvalget deltok etter hvert i møtene til prosjektgruppen for å forankre forskning, og arbeidet med gudstjenesten i denne gruppen.



Naturen som kommer til oss



Perspektiver på utviklingen av forsoningsprosesser mellom Den norske kirke og skogfinsk tradisjon

Forfattet av

Gunnhild Hauge Bjørdal, Hamar bispedømmeråd

Trygve Wyller, professor em., Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo

Innledning

Den norske kirke har trukket opp utfordringer og oppgaver for forsoningsprosesser med skogfinner i to dokumenter. Det ene finnes i *Handlingsplan Sannhet og forsoning* (punkt 16). Og det andre stammer fra KM 7/26. Her pekes det på behovet for synliggjøring av skogfinsk kultur og tradisjon. Vedtaket konkluderer med at «Komiteen ber Kirkerådet vurdere om Kirkemøtet bør få en sak også om skogfinner til behandling på et senere Kirkemøte».

I handlingsplanen for Sannhet og forsoning har «biskopene fått ansvar for å gjennomføre en forsoningshandling eller gudstjeneste i samarbeid med de berørte gruppene. Kirken skal også jobbe teologisk med forsoning, blant annet i egne organer og utvalg, og i samarbeid med forsknings- og utdanningsinstitusjoner».

Handlingsplanen gir Hamar bispedømmeråd og Hamar biskop, i samarbeid med Kirkerådet, ansvar for arbeidet med å «igangsette et prosjekt for å synliggjøre skogfinsk historie, kultur og religiøsitet» (Den norske kirke, 2025).

I arbeidet med dette ble det laget en prosjektbeskrivelse med følgende tre hovedmål:

1 Utarbeide en kort rapport om hva som kjenner seg ut som skogfinsk kirkeliv og spiritualitet. Hvordan kan dette komme til uttrykk i rammen av Den norske kirke? Under dette målet finner vi også et punkt som sier at det skal sies noe om ressursbehovet for å utvikle et skogfinsk kirkeliv som synliggjør skogfinsk historie, kultur og religiøsitet.

2 Planlegge og utvikle en gudstjeneste på skogfinnenes dag 21. juni.

3 Holde jevnlig kontakte med kirkerådets fagteam sannhet og forsoning. Se dette i lys av det øvrige arbeidet som skjer på feltet i Den norske kirke.

I rapporten som presenteres i det følgende, har vi lagt vekt på begge dokumentene. For det videre forskningsarbeidet er det viktig å foreslå konkrete tiltak om hvordan Den norske kirke kan gjøre skogfinsk kultur og tradisjon til en del av sin praksis, tro og liturgi. Noen slike forslag finnes til slutt i denne rapporten.

Etter vår mening forutsetter imidlertid gode forslag til konkrete tiltak først en spissere framstilling av de viktigste særtrekkene ved skogfinsk kultur og tradisjon, både i sin egenart og i et teologisk perspektiv. Og det forutsetter også hvordan det tenkes om hva forsoning med skogfinner mer grunnleggende innebærer.

Denne rapporten har valgt dette perspektivet som sitt utgangspunkt. Vi vil derfor i det følgende peke på hva vi forstår som viktige særtrekk i skogfinsk kultur og tradisjon, og hva de innebærer for den videre forsoningsprosessen. Den viktigste tilnærmingen dreier seg om hvordan den skogfinske forståelsen av natur handler om natur som gir liv og kommer til menneskene. Dette er en naturtolkning med et kritisk perspektiv på mer instrumentelle naturtolkninger som er vanligere i det norske storsamfunnet.



Petra Carlsson Redell skriver følgende i *Marken är helig. Ett samtalsdokument om samisk andlighet og teologi*, utgitt av Svenska kyrkan: «Kristendom formas av den kontext som den utövas i ...» (Redell 2025, s. 15). Hun har skrevet dette med tanke på at kristen tro formes i en minoritetskultur sin kontekst. Redell sin måte å tenke på kan utfordre majoritetskulturen, i vårt tilfelle det norske storsamfunnet, til en bevisstgjøring på at kristendomsforståelsen i et majoritetssamfunn også ble formet i en kontekst. Det norske storsamfunnet er bygget på en vestlig kulturtradisjon. Bruk av natur har vært viktig for samfunnsutviklingen vi har sett fra den industrielle revolusjon og fram til i dag. Trærnes verdi ble målt i tømmerpris, ikke i lukta fra neveren og suset i bladene eller treets egenverdi. Carolyn Merchant skriver i boka *The death of nature* at framveksten av det industrielle og kapitalistiske samfunnet krevde en annen innstilling til materien og naturen enn det mennesket i sin alminnelighet hadde på 1400- og 1500-tallet. En kunne ikke si til et menneske på den tiden at det skulle arbeide i en gruve med mindre en kunne overbevise personen om at fjell og steiner var døde ting (Merchant, 1980). Kristen teologi var også en del av denne tenkningen.

I den kanskje mest kjente kritikk av vestlig kristendoms natursyn framhever Lynn White (1967) at det kristne natursynet med vekt på utnyttelse av naturen er en av de viktigste årsakene til den økologiske krisen. For White har dette natursynet bidratt til at det ikke ble lagt grenser for hvor mye natur som kunne utnyttes. I årene etter White har diskusjonene om dette vært både nyanserte og åpne. I en skandinavisk kontekst er trolig den danske teologen Ole Jensen den som har påvirket nyere teologisk tenkning om natur mest. I 1977 utga Jensen boken *Teologi mellom illusion og restriktion*. Denne boken er en videre tenkning av hans lærer K.E. Løgstrups naturtenkning, der naturen sees på som menneskets opphav, ikke dets omgivelse. I artikkelen «Agtelsens natursyn», viser Jensen til Løgstrup, der han i 1962 beskriver det han mener er et resultat av vestens kulturutvikling og kristendommens rolle i den:

«En oprindelig frugtbar balance i kristendommen mellom skabt dennesidighetstroskap og evangelisk frihed fra den falne verdens forkrænkelighet er gået tabt. Skabelsestanken er gledet ud og erstattet af en 'irreligiøs' opfattelse af verden som objekt ...» (Jensen, 2019).

I dag har Jensens kritikk fått stor innflytelse. Men mye tyder på at skogfinnene hadde utviklet tilsvarende naturtolkninger mange, mange tiår før dette. Det er derfor på høy tid at teologi og kirke framhever dette natursynets egenverdi og dets kritiske betydning for storsamfunnet. En slik tilnærming mener vi kan være viktig for det videre forsoningsarbeidet mellom kirken og skogfinnene.

På denne bakgrunn har vi disponert rapporten på følgende måte:



1 Først gir vi noen innspill til hva skogfinsk natursyn kan bety i en større teologisk sammenheng.

2 Deretter gir vi en framstilling av en del konkrete måter naturtolkningene kommer til uttrykk i kultur og tradisjon og sosialt liv.

3 I den siste delen av rapporten trekker vi opp noen konkrete utfordringer for det videre forsoningsarbeidet, med korte responser på Handlingsplanen for Sannhet og forsonings spørsmål om tiltak. Avslutningsvis gis noen videre perspektiver på hvordan det kan være fruktbart å utvikle forsoningsarbeidet videre. Et viktig poeng er å ha som mål å utvikle en egen konkret sak for Kirkemøtet i 2028. Rapporten er basert på etablerte faglige arbeider fra de siste årene, en del samtaler med personer i dagens skogfinske miljø, nyere populærvitenskapelige utgivelser og materiale fra skogfinsk samtidskultur.

4 Referanselisten bakerst viser de tidligere publiserte kildene som er brukt.

Natur som former og gir liv

Da skogfinnene kom vandrende fra Savolax og andre områder i Finland på 1600- og 1700-tallet, hadde de med seg en sterk muntlig og religiøs tradisjon (Ringsbu, 2026). De hadde med seg katekismen på finsk, og mange hadde også med seg den lutherske salmeboken. I flere kilder sies det at de var protestanter. Skogfinnene hadde altså med seg sin religiøse tradisjon. De kunne katekismen og salmer på finsk, og i en muntlig tradisjon ble nok dette lært videre til nye generasjoner. I Norge ble skogfinnene møtt av en kirke som krevde at de skulle lære seg norsk, og trosutøvelsen skulle også være på norsk. To informanter forteller at alle ungdommer måtte lære seg katekismen på norsk. Hvis du ikke gjorde det, ble du ikke en del av det norske samfunnet. Du ble «vraket». Hvis du ikke ble konfirmert, ble du skrevet opp som hedning i kirkebøkene. En annen informant forteller om sin bestemor, som måtte gå opp til konfirmasjon fem ganger før benevnelsen hedning ble slettet. Han forteller også historien om en som kunne sin katekisme på finsk, men som slet med å lære seg norsk, og som ikke ble konfirmert av den grunn. Begge informantene bruker «kristen-fellesskapet» som benevnelse. I dette fellesskapet ble barn døpt. Hvis du ikke «skjøttet deg rett», havnet du utenfor fellesskapet. Det finske språket ble dermed mer og mer borte, og man sier at i 1960-årene ble den siste skogfinnen som snakket den skogfinske dialekten av finsk borte.

Dette fikk grunnleggende betydning fordi konsekvensen ble at skogfinsk tolkning av natur også ble tilsidesatt og gjort mindreverdige og uviktige. Å hente tilbake dette natursynet og å spørre om dets betydning i dag, allment og teologisk, kan være et viktig bidrag til den videre forsoningsprosessen.

I skogfinsk kultur og tradisjon er natur selvsagt og noe som dyrkes (særlig svedjebruk). Samtidig er natur i like høy grad en viktig del av menneskets opphav. Det er dette perspektivet det er viktig å utdype og bearbeide i en videre forsoningsprosess. Hva innebærer dette natursynet? Det tradisjonelle kristendom i tidligere tider kalte hedendom, er kanskje like mye en verdifull tolkning av natur med stor betydning for en mer helhetlig tolkning av hva kristendom kan være.

Framstillingen av natur og magi spiller en viktig rolle i skogfinsk kultur og tradisjon. Lennart Stenman (*Det skogfinska kulturarvet*, 2001, s. 165–183), skriver om tradisjoner i svenskt skogfinskt område: «Men i den skogfinska folktron finnes innslag som saknas i den svenska. Dit hører blant annet ett slags naturmysticism. Naturen beaktades närmast som ett besjälat levande väsen. Just i detta sammanhang er kopplingen till förkristna religioner påtagelig» (Stenman, 2001, s. 166).



Stenman setter fokus på det utfordrende temaet om hvordan skogfinsk natursyn kan tolkes. Han velger den tolkningen som innebærer å se på skogfinsk naturtolkning som rester av en førkristen religion. Men dersom tolkningen ikke ser på den skogfinske holdningen til natur som rester av en førkristen religion, blir perspektivet snudd på hodet. Det er viktig å være oppmerksom på at tidligere generasjoners etnologer og folketroforskere ofte kategoriserte ganske enkelt mellom kristent og ikke-kristent. I vår egen tids etnologi og i nyere religionsforskning blir dette sterkt problematisert og diskutert. Man ser et nedslag av dette i Svenska kyrkans tankevekkende hefte *Marken är helig. Ett samtalsdokument om samisk andlighet og teologi* (Stockholm, 2025). Her skriver Petra Carlsson Redell: «Ett svar på den frågan är att bilden av vad kristen tro är och kan vara, är hårt knuten till majoritetskulturens uttryck för kristen tro. På samma sätt är bilden av vad majoritetskulturen är och kan vara fortfarande hårt knuten till kristen tro som grund för västerländska samhällen. När ett urfolk ska presentera sig själv ligger det därför nära till hands att presentera sig i motsats till majoritetskulturen och dess andlige tradition» (Redell, 2025, s.25). Dette perspektivet må tas med videre inn i tilsvarende tolkninger av det skogfinske materialet.

Den møtende naturen i fortellinger og materiell kultur

Denne viktige tematikken fører til at tolkningen av nedtegnet materiale fra det skogfinske området må gjennomtenkes, også med tanke på slike nyere perspektiver som Redell legger opp til i sin fremstilling av et (ganske parallelt) samisk natursyn. Olaf Lindtorp utga i årene 1943 til 1954 tre samlinger nedtegnelser av muntlig tradisjon fra Finnskogen. Han reiste rundt og snakket med folk, og har bidratt med en uvurderlig samling minner og fortellinger. I de tre bøkene han har utgitt er disse nedtegnelsene formulert av Lindtorp selv, slik at den direkte gjengivelsen av den muntlige tradisjonen blir borte. Likevel er dette materialet det mest omfattende der folketro og natursyn kommer til uttrykk.

Blant utallige eksempler er fortellingen om «bymannen» (en «konstabel» fra Oslo!) som dro til Finnskogen for å skyte en mannevond tiur. Han fikk hjelp av kjentmannen Per: «De dro til Kentansuo om kvelden, laget en nying og la seg til å vente» (Lindtorp, 1954, s.105). Men tiuren sto imot alle angrep og flyktet fra skuddene og virket som om den heller ikke lot seg skade av noen ting. Etter en voldsom natt skriver Lindtorp: «Tiuren spilte nå solspillet, som var så vidunderlig at begge de bolde jegerne ble andektig stående. Det var virkelig en trolltiur. I morgensolas stråler blinket den som om den var av bare sølv og gull. Så slo den sitt siste spell, pusset litt på fjøra, hilste sola, lettet på vingene og fløy like mot soloppgangen. Det var en søndagspreken som ikke mange har hørt maken til. De skjønnte nå begge to at det virkelig finnes mer mellom himmel og jord enn folk i alminnelighet tror» (s. 106).

Lindtorps nedtegnelser er, som denne fortellingen viser, preget av hans egne perspektiver. Samtidig er det god grunn til å merke seg at de siste setningene om at det er mer mellom himmel og jord, peker på en viktig mulig tolkning av fortellingen om bymannen og tiuren. Den er et uttrykk for at det finnes sterke krefter i naturen, og at disse kreftene ikke skal utfordres.

Det kan derfor være god grunn til å tolke de mer autentiske nedtegnelsene som ble gjort av den finske lektoren Matti Mörtberg i det svenske skogfinske området i første halvdel av 1900-tallet, på samme måte. Mörtbergs innsamlede materiale er nylig publisert av Anna Ø. Forsberg, tidligere arkivar ved Torsby Finnkulturcentrum og Länsmuseum i Gävleborg. En av fortellingene (fortalt av Johannes Johansson Juhola, f. 1859 fra Østmark) er slik:

«De skämde åkrarna för min far många gånger. Och två åkrar växte inte als. Sedan kom Skallsbäcks-Erik och botade dem. Och när han gjorde en stätta [grind] i åkern, och i Mattila-gården var det en



Riss av tegn og symboler på låven i Peistorpet i Åsnes

Britta, som var husmor, det var hennes skepnad, som sprang därifrån mot väster till skogen.

Och de sade, at denna Britta skulle ha legat på alla fyra på midsommarnatten och med tänderna tagit broddar ur åkern.

Och sedan Erkki botade denna åker, växte den like bra som förr» (Forsberg, 2008, s. 11).

Det er enkelt å rubrisere dette som «rester» av en førkristen religion, men i dag kan det være mer viktig og utfordrende å se på også denne beretningen som et utsagn om hvor stor rolle natur spiller for alt menneskelig liv. I et slik perspektiv blir den ikke i motsetning til kristen tro, men en utvidelse av den.

Riksantikvarens dokumentasjon av skogfinske kulturminner

Riksantikvaren igangsatte et prosjekt i 2016 for å dokumentere skogfinske kulturminner. Prosjektet har en egen nettside og også en digital fotoutstilling.¹

Riksantikvarens prosjekt gir en grundig og oppdatert dokumentasjon over variasjonen og bredden i de skogfinske kulturminnene: bygninger, røykovner, svedjebbruk og språk. Et gjennomgående trekk ved alle disse kulturminnene er at de deler den samme

1 www.riksantikvaren.no/kulturminner-kulturmiljo-og-kulturlandskap/nasjonale-minioriteters-kulturminner/skogfinske-kulturminner



Riss av tegn og symboler på låven i Peistorpet i Åsnes

Gravplassen til Embret Olsen Peistorpet, som har laget de fleste inskripsjonene på Peistorpet



tolkningen av natur som fortellingene ovenfor vitner om. Dette natursynet kommer ikke minst tydelig til uttrykk i symboler og tegn som er risset inn i gamle låvevegger i hele Finnskogområdet.

De fleste av disse inskripsjonene er dokumentert gjennom mange tusen foto gjort av Terje Bredvold på oppdrag av Åsnes kommune. Dette er et materiale med stor framtidig betydning for en videre tolkning av naturtolkningene i Finnskog-kulturen, både historisk og i dag. De fleste inskripsjonene ble trolig gjort i siste halvdel av 1800-tallet, men det er grunn til å regne med at de også ble utviklet gjennom mange tiår før dette. Dette er et materiale som kan bidra til å utvikle og utdype de naturtolkningene som skisseres i denne rapporten.

Riksantikvaren har de siste årene hatt et særlig prosjekt for å redde og restaurere låven på gården Peistorpet i Åsnes. Bygningen har vært helt felleferdig, men det viser seg at mange av veggene inneholder svært mange tegn og symboler risset inn i veggene.

På kirkegården ved Åsnes Finnskog kirke finnes gravstøtten til Embret Olsen Peistorpet, trolig den som hadde risset inn de fleste inskripsjonene på torpet i siste halvdel av 1800-tallet. På besøk på kirkegården ble han omtalt som sjaman av en av de lokalkjente som var til stede.

På Riksantikvarens nettside sammenfattes natursynet på denne måten: «En pakt mellom menneske og natur?»

Birger Nesholen på Skogfinsk museum har arbeidet med magiske symboler som er funnet på flere bygninger på Finnskogen. Magien og beskyttelsen lå ikke i selve strekene, tror han, men i pakten den som risser gjør mellom seg og kreftene i naturen.

«Rissing av symboler kan kanskje sees på som teknikker for å koble seg på naturkreftene og gjennom det be om hjelp og beskyttelse. Mange av symbolene finner vi over hele verden. Det kan tyde på at vi har en felles arv som vi finner spor av i eldgamle symboler», forteller han.

Også denne tolkningen av «magiske symboler» er av samme type som den som ble referert ovenfor fra Lennart Stenman. Det er uten tvil en viktig vitenskapelig oppgave å peke på mulige historisk opphav til både fortellinger og symboler i låveveggene. Likevel er dagens utfordring også av den typen som Petra Carlsson Redell peker på. Kan det være like god grunn til å lese det skogfinske natursynet inn i en tolkning av kristen tro, der naturen som møter oss som opphav til liv, tillegges større vekt?



Dagens situasjon

Nedtegnelser av fortellinger henter gjerne stoff fra tidligere generasjoner og fortellinger som kan ha levd lenge i muntlige overleveringer. En spennende utfordring i tolkningen av det skogfinske natursynet er derfor om det synet som finnes i eldre overleveringer, fortsatt lever blant skogfinner i dag. Dette vet vi foreløpig ikke nok om, men i arbeidet med denne rapporten er det kommet mange innspill som tyder på at natursynet fortsatt finnes og spiller en viktig rolle også i dag.

En informant er en ung skogfinne. Hun hadde nettopp deltatt i en protestaksjon mot vindmøller på Finnskogen. Hun var ganske fornøyd da de ser ut til å ha blitt hørt i denne ene saken. Hun sier at skogen er viktig for henne og mange unge, men også eldre skogfinner. Hun sier hun har et nesten åndelig forhold til den. Vindmøllene vil forårsake at hun vil miste tilgangen til naturen og muligheten til å vandre fritt i skogen. Hun vil også miste muligheten til å sanke bær og never, som er en viktig del av hennes liv og tradisjon. For henne har naturen liv og sjel. Den er forbundet med mystikk, magi og trolldom. «Ting skjer fordi naturen har bestemt det», sier hun.

På den ene siden er naturen knallhard og farlig, og på den annen side trenger man natur for å overleve, forteller en annen informant. Informanten sier at naturen ikke bare er vakker. Vi lever under naturens vilkår. Den kommuniserer med oss gjennom varsler, og når naturen handler, må vi respektere det.

Den unge informanten uttrykker at naturen for henne er hellig, og at det er viktig å ta vare på den. Dagens samfunn presser vekk naturen. «Hvor skal dyrene gjøre av seg hvis vi fortsetter slik?», spør hun. «Vi er avhengige av naturen for å leve, naturen er vårt livsgrunnlag. De fleste som bor på Finnskogen, er opptatt av å verne den. Skogen er viktig i klimasammenheng, viktigere enn regn-

skogen. At samfunnet forstår skogfinners tilhørighet til skogen og viktigheten av å bevare skogene på Finnskogen, kan være en del av et forsoningsarbeid». Hun nevner også et skogfinsk uttrykk: «*Du har sisu*» – altså at man er i besittelse av en egen finsk kraft. Hun forteller at under aksjonen mot vindmøller brukte de et skogfinsk symbol det var vanlig å risse inn over døra for å beskytte mot «småfolk» – uvedkommende. Dette symbolet er en hånd som betyr «stopp – ikke lenger».

Trond Magnum har skrevet og regissert skuespillet *Gudslånet*, som Trysil barneskole har framført. Dette er en forestilling om skogfinsk innvandring til Trysil. Han setter søkelys på et syn på naturen der man lånte av naturen og gud, for å overleve, når han i skuespillet beskriver svedjerugen som gudslånet vårt. Et kilo svedjerug kunne gi 1000 kg tilbake. Det var viktig at alt ble brukt, og at ingen ting gikk til spille. «Alt ble brukt – agner, halm og korn, ingen ting gikk til spille. Og så la vi til side såkorn.» I romanen *Under Ukkos himmel* beskriver forfatteren Rolf Rønning en liknende tankegang når han forteller om klanen som må flytte fordi naturen ikke kunne gi de mer: «Ladoga og skogene som omkranset sjøen, hadde gitt det de kunne gi, og skulle menneskene livberge seg, måtte de søke ut til andre skoger. Til trakter der naturen og alle dens ånder og makter ennå ikke hadde gitt det de kunne uten å ødelegge seg sjøl» (Rønning, 2010, s. 21).

I en samtale med en tredje informant, forteller informanten om sin naturforståelse. «Alt i naturen har liv, og det er viktig å ikke ødelegge den. Jeg lærte som barn at vi ikke skal bruke mer enn det vi trenger, og det sitter fortsatt i meg». Han forteller også at for han er det naturlig å snakke med trærne, og at trærne har en stor betydning for hans liv. Han er derfor skeptisk til den moderne skogsforvaltningen. Han gir meg fortellingen om «Badstufurua»:

«Jeg har en badstu, ved inngangen til den sto det ei furu. Den furua ble viktig for meg og jeg snakket med den og ba den om å ta vare på badstua mi. Under en av de kraftige stormene som vi nå for tiden kan ha, så tok stormen alle trærne i nærområdet til badstua. I området rundt falt trærne ned i vindens retning, men rundt badstua falt de i vifteform rundt badstua uten å treffe badstua. Badstufurua lente seg mot mønet på badstua som om den beskyttet den. Badstua står fortsatt, og ved rota til den gamle furua vokser det opp ei ny furu fra et furufrø».

Det kreves selvsagt et mer omfattende materiale for å få bedre og grundigere kunnskap om det tradisjonelle natursynet blant dagens yngre skogfinske generasjoner. Beretningene ovenfor viser uansett at natursynet fortsatt finnes. Det gir også en interessant kontekst for Dagfinn Grønsetts mange beretninger og møter med eldre skogfinner.

«Detta är mina skogar. Fast jag äger dom inte ...»

Dette er visdomsord fra Finnskogens siste vandringsmann, Nitahå-Jussi. Man kunne møte han overalt på Finnskogen. Han hadde stor kunnskap om naturen og visste hvordan «ting kunne løses». Noen kalte han en trollmann. Jo lenger inn i ødemarka han kom, jo bedre ble det. Han hadde et naturlig forhold til skogens mysterier, hulder og trollpakk (Grønset, 1957, s. 8, 25). Grønset beskriver at:

«bare der naturen spilte opp med hele sitt rike orkester, fra sønnavinddans over myrkjøler til fosse-kallspill i lumske bekkedar, har han funnet mening og livsmot. Der har han følt kontakt, – der har han gått som vaktmann og elsket, rik uten å eie et flugg av skogene ...» (Grønset, 1957, s. 8, 9).

Grønset beskriver han også som en mann som kunne søke opp i høydedragene over Finnskogen der han tok fram luren og spilte melodier fylt av hemmelighet (Grønset, 1957, s. 9).

I boka *Nitahå-Jussi. Finnskogens siste vandrer*, beskriver Grønset en mann som ofret til Okko for å få godt vær eller godt fiske og som takket sjøen Konnevesis for god fangst. «Paljon kiitoksia» – takk for fangsten, sa Nitahå- Jussi (Grønset, 1957, s. 117, 127).

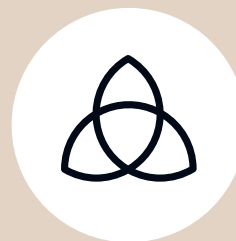
Tilhørighet og tilknytning – en skogfinsk sang fra vår egen tid.

Tilknytning og tilhørighet er to sentrale begrep i skogfinsk kultur og tradisjon. I samtaler med både unge og eldre med skogfinsk identitet løftes dette fram som viktig. Her ligger det både en tilknytning og tilhørighet til naturen, men også til slekt og forfedre.

Forfedrene har beredt grunnen for våre liv og er forbilder og gir kunnskap om tidligere levd liv som mennesker som lever i dag kan lære av.

I filmen *Fremmed blod* samtaler Marte Hallem med forfatter og doktorgradsstudent Riita Raatikainen om skogfinners tilknytning og tilhørighet til naturen. Hun sier at naturen var en del av menneskets kropp og sjel, og at menneskene var en del av naturen rundt seg og at alt hørte sammen.

Det å oppleve at du er en del av noe større enn deg selv, er viktig i den skogfinske tradisjonen. Mennesker i dag vokser opp i en individualistisk kultur. Skogfinsk kultur er anti-individualistisk og ønsker å fremme noe annet enn eget liv og egen karriere. Disse tankene kommer til uttrykk hos den unge skogfinnen, låtskriveren og sangeren Stine Bogsveen:



Trø sti

Stopp, jæ vil tå
Vil sitta litt ved bekken
Sjå etter spør, væta at nå'n har kvilt her før
Som levde i takt med et tre
I takt med et strå
Med nåe å tru på
Jæ treng litt tå det
Førr jæ har gått meg vill
Hørt er døkk nå, døkk som bar så tunge bør
Med sterke arbe'shender rote døkk i glør
Hø skulle jæ ha hett, hø kunne jæ ha gjort
Tenkj om vi hadde fått løv tell å vælja veien sjøl
Trø sti gjønno skog
Så liv i gamle bål
Høre og sjå alt vi er blinde førr nå
Så tungt å sette opp og så lett å rive ned
Det eneste som står att er et ansikt på et tre
Hørt er døkk nå, døkk som bar så tunge bør
Med sterke arbe'shender rote døkk i glør
Hø skulle jæ ha hett, hø kunne jæ ha gjort
Tenkj om vi hadde fått løv tell å vælja veien sjøl
Det er på ti'e å finna atte veia våre sjølv

av Stine Bogsveen



Oppsummering

Nedtegnelsene fra Olaf Lindtorp, Anna Forsbergs utgivelser av Matti Mörbbergs minnemateriale, symbolene i låveveggen på Peistorpet og de mange glimtene av skogfinsk natursyn i vår egen samtid viser den spesifikke naturtolkningen som sannsynligvis har vært et felles trekk i bosetningene i de skogfinske områdene i både Norge og Sverige gjennom minst tre hundreår. Det som gjør denne kulturen så egenartet, er at det samtidig også finnes omfattende dokumentasjon på hvordan innvanderne fra Karelen og Savolax brakte med seg de variantene av kristendom som fantes i de områdene de kom fra i Finland. Mest omfattende er den lutherske tradisjonen, men det fantes også katolsk og ortodoks tradisjon blant dem som reiste. Det finnes salmebøker, katekismer, bibler og andre religiøse bøker samlet inn fra gårder over hele området.

På denne bakgrunnen er en av de viktigste kirkelige utfordringene for det framtidige arbeidet med forsoning i en skogfinsk kontekst å synliggjøre og å gi teologisk og kirkelig plass til de naturtolkningene som er dokumentert i det foreliggende materiale fra Finnskogen. Arbeidet med å dokumentere den mer klassiske tradisjonen av finsk-inspirert lutherdom (og katolsk/ortodoks) er selvsagt et historisk viktig arbeid som også må få oppmerksomhet i forsoningsprosessen.

I denne konteksten framstår arbeidet med å synliggjøre og å tolke skogfinsk natursyn som mest utfordrende og maktpåliggende, både i en kirkelig og en allmenn kulturell kontekst. I den svenske utredningen *Marken är helig* gjøres det viktige koblinger

mellom natursynet og innflytelser fra læstadiansk kristendom, som spilte og spiller en viktig rolle i samisk religion og tro. En slik kobling finnes ikke i den skogfinske tradisjonen. Det er samtidig et fruktbart perspektiv at natursynet tilfører storsamfunnet og kirke og tro, viktige verdier. Den spesifikke utgaven av forholdet mellom tro som møter tro som tar imot, er et spennende perspektiv på et videre forsoningsarbeid.

Derfor er det gode grunner for å prioritere fortsatt dokumentasjon, synliggjøring og tolkning av natur i det skogfinske område i den videre forsoningsprosessen.

Fornorskningsprosessene i det skogfinske området rettet seg både mot språk, skikker og trosforestillinger. I motsetning til både samisk, kvensk og romani, er bruken av skogfinsk finsk språk opphørt. Det er den mest radikale delen av fornorskningen fordi den er uopprettelig. Det var i dette språket den muntlige tradisjonen om natur ble overlevert. Tolkningene finnes likevel i dagens kultur og formidling, i nye muntlige tradisjoner, konkrete bygninger, tegn, musikk og litteratur.

Forutsetningen for en troverdig kirkelig forsoning med den skogfinske minoriteten er å anerkjenne at den særegne skogfinske naturtolkningen har en viktig egenverdi. Naturen møter menneskene, og menneskene må lytte. Derfor er viktige sider av arbeidet med en framtidig forsoning å samtale om og å forstå bedre hva det vil si å lytte og å handle i en slik kontekst. Slike prosesser kan komme til å utvide tolkningene av hva en folkekirke kan være.

Hvordan ivareta et tydeligere kirkelig arbeid for forsoning i lys av perspektivene ovenfor?

Den siste delen av denne rapporten knytter an til de utfordringene som er trukket opp for kirkelig arbeid i den skogfinske kulturen. I prosjektbeskrivelsen spør man i punkt 1 etter:

- «Hvordan kan en skogfinsk livs- og verdensanskuelse reflekteres og ivaretas i møtet med kirkens teologi og liturgi, og implementere dette i forkynnelsen, gudstjenestelivet, undervisningen og diakonien?»
- «Hvordan kan skogfinsk språk og kulturuttrykk implementeres og brukes innenfor rammen av skogfinsk kirkeliv, på en slik måte at skogfinsk identitet og trosliv styrkes.»

I denne delen av rapporten vil vi gi noen skisser av hvordan det videre arbeidet kan utvikles. Vi starter med de valg som er blitt gjort i arbeidet med gudstjenesten 21. juni 2026, og funn som er gjort i arbeidet med salmer til denne gudstjenesten. Sist i kapitlet vil vi gjøre en refleksjon rundt hvordan kunnskapen fra prosjektet kan bidra inn i kirkens arbeid med kirkelig undervisning og læring.

Synliggjøring av skogfinsk kultur og tradisjon i gudstjenesten

I vårt arbeid med liturgi til gudstjenesten i Grue Finnskog 21. juni 2026 har vi lagt vekt på en kontekstuell tilnæringsmåte til den skogfinske tilknytningen og tilhørigheten til natur og skogfinsk arv. Dette blir synliggjort gjennom bønner, bibeltekster og salmer. I utarbeidelse av bønner har vi lyttet til, og lært av skogfinner. I arbeidet med salmer har vi ved hjelp av Thor Ringsbu, som er av skogfinsk slekt og selv vært aktiv i kirke og kulturliv, og Helena Wright, finsk musiker, og Håvard Skaadel, kantor i Lillehammer, fått et glimt inn i en skogfinsk salmetradisjon det er nødvendig å fordype seg mer i.

Finnene som utvandret, brakte med seg en rik muntlig og religiøs tradisjon. De viktigste salmene fra starten av stammet fra den aller første lutherske salmeboka på finsk etter reformasjonen, *Yxi Wähä Suomenkielinen Wirsikirja* fra 1583, utgitt av Jacobus Finno. Ringsbu skriver at flere av salmene som ble sunget, handlet om Kristi lidelse og kors, bot og omvendelse og trøstesalmer i sorg (Ringsbu, 2026). Thor Ringsbu skriver at «skogfinsk salmesang var basert på finsk folkemusikk og kultur. Den var preget av egne melodiske former som ofte var inspirert av finske tradisjoner, kultur og folketro. Salmene ble ofte brukt i husandakter som var vanlig, og andre folkelige sammenhenger, ikke bare i kirkene.» Ringsbu viser til tre salmer han mener ble mye brukt

av skogfinnene: *Vår Gud han er så fast en borg*, *Jumala ompi linnamme*, en lovsangssalme, *Kiitos olkon Jumalalle* og en lovprisning, *Herraa hyvä kiittäkää*. Ringsbu skriver at på 1700- og 1800-tallet gikk skogfinnene over til svenske og norske salmer (Ringsbu, 2026).

Det finske skriftspråket ble først utviklet på midten eller slutten av 1800-tallet. Salmer med tidligere tekst mener Wright er lydskrift som er skrevet rett av (Wright, 2026). I arbeidet med gudstjenesten 21. juni har vi valgt ut salmen *Herraa hyvä kiittäkää* fra de mye brukte skogfinske salmene. I tillegg har vi valgt en luthersk salme, *O store Gud vi lover deg* (nr. 275a, Norsk salmebok, 2013), og en finsk påskesalme skrevet av Leonard Typöo som går under navnet *Morgonsola varmar kjærleg*, (nr. 846, Norsk salmebok, 2013).

Salmen *Herraa hyvä kiittäkää* finnes oversatt i Norsk salmebok. Her har den en annen oversettelse enn hvis den opprinnelige finske teksten blir oversatt direkte til norsk. Sammen med den finske musikeren Helena Wright er det jobbet med en annen oversettelse. I Norsk salmebok heter denne salmen «Lovsyng Gud i himmelhøgd» (nr. 370, Norsk salmebok, 2013). I oversettelsen vi har jobbet med, har salmen fått tittelen *Gode Gud, vi takker deg*. I den skogfinske muntlige tradisjonen kan vi gå ut ifra at det var den opprinnelige teksten man brukte. På 1700- og 1800-tallet ble denne sangen sunget med svensk eller norsk oversettelse. Det er interessant å se hva oversettelsen har gjort med innholdet og betydningen i teksten. Hvis vi sammenstiller tekstene ser vi at en teologisk forståelse der naturen lovsynger skaperen, og er en del av skaperverket, erstattes med en større avstand mellom mennesker og Gud som er i «himmelhøgd». I tredje verset er kantele, som et tradisjonelt skogfinsk instrument, byttet ut med cymbal i den norske teksten. Det er relevant å spørre om denne endringen, og kanskje flere slike endringer, fikk en betydning for skogfinnenes forhold til kirken og deres identitet. Som et ledd i arbeidet med gudstjenesten har vi valgt å bruke den oversettelsen som vi har jobbet med, som er en mer direkte oversettelse fra den opprinnelige teksten. Når det gjelder bruk av melodi, finner vi også at den folkelige melodien som sannsynligvis ble brukt blant skogfinnene, er blitt erstattet med en nyere og mer vestlig preget melodi (Skaadel, 2026, Wright, 2026).

Arbeidet til Thor Ringsbu viser at det er et stort behov for å gå inn i den skogfinske salmetradisjonen, da lite er nedskrevet og forsket på. Et videre arbeid med salmer og salmetradisjon man tenker seg ble brukt blant skogfinnene, kan gi oss flere svar på skogfinsk natur, livs- og gudsforståelse. Det kan også være et viktig bidrag inn i forsoningsarbeidet mellom Den norske kirke og den skogfinske tradisjonen.



Herraa hyvää kiittäkää

– oversatt direkte fra finsk tekst

Gode Gud, vi takker deg,
gladelig synger vi hans pris.
Alle skapninger stem i,
ære være skaperen.

Herraa hyvää kiittäkää

– oversettelse i Norsk salmebok 2013, nr. 370

Lovsyng Gud i himmelhøgd,
Syng og pris han, glad og nøgd,
Syng med englar, sjå Guds glans
Syng i heilagdomen hans.

*Hele salmen med melodi finnes i kapitlet
«Ressurser til gudstjenesten»*

Vi har også valgt å bruke to artister til formidling i gudstjenesten. Erik Lukashaugen er selv skogfinne, og han har tonesatt noen av Hans Børli sine dikt. Stine Bogsveen er en ung skogfinne som vi har omtalt tidligere i rapporten. Hun kan finsk, og er finsktalende tekstleser og bidrar på salmen *Herraa hyvää kiittäkää* med finsk sang, og ved å spille på det finske instrumentet kantele. Tekstene hennes *Trø sti* og *Fink* synges under nattverden. Disse tekstene uttrykker tilhørighet til natur og mennesker som lever og har levd. Ved å bruke disse tekstene og nattverdsbønn C i Den norske kirkes ordning for hovedgudstjenesten (Den norske kirke, 2019), synliggjøres en kosmologisk tilnærming til nattverden, der vi mottar Jesu måltid og nåde i et felleskap med naturen og hele menneskeheten. «For i ham ville Gud la hele sin fylde ta bolig og ved ham ville Gud forsone alt med seg selv, det som er på jorden og det som er i himmelen da han skapte fred ved hans blod på korset (Kol 1,19–20)». (Bibelen, 2011).

Lukashaugen framfører Hans Børli sine dikt *Vi eier skogene*, og *Skogen synger*. Vi har ikke noe belegg for at Børli var skogfinne, men i biografien sin *Med øks og lyre* forteller han at plassen Børli der han vokste opp, ble ryddet av skogfinner, og at han

fortsatt kunne finne tufter etter den gamle finnestua. «Finner som vandret inn fra Sverige, var de første som slo seg ned og brente nybråta ved Børen» (Børli, 1988, s. 12) «Hvem veit», sier han videre, «kanskje ruller det noen dråper finsk blod i årene mine? Dette har jeg imidlertid ikke noe belegg for, jeg er ingen slektsgransker» (s. 12). Oldefaren til Børli på morsiden kjøpte Børli som husmannsplass i ca. 1850. (s. 12). Uansett om Børli var skogfinne eller ikke, levde han nær skogen og den skogfinske kulturen. Han kjente hva dette livet krevde og ga. I området bodde det både skogfinner og nordmenn, rike og fattige. Dette satte preg på hans diktning. Gjennom diktene vi har valgt ut i gudstjenesten, beskriver Børli en forståelse, nærhet og opplevelse av å leve nær naturen og i skogen, som en kan kjenne igjen i det vi har funnet i den skogfinske livs- og naturforståelsen. Det finnes en gudsforståelse både hos Børli og i den skogfinske kulturen, der man ser alt det skapte i relasjon til noe større enn en selv.

Som innledning til gudstjenesten leses diktet *Ettermæle*, av Åsta Holt. Dette diktet beskriver skogfinsk tilknytning og tilhørighet til natur og tidligere generasjoner. I samtaler med skogfinner blir Åsta Holt nevnt som en sentral skogfinsk dikter i skogfinsk tradisjon. Hun kom fra Svullrya og er gravlagt ved Grue Finnskog kirke. Hun skrev romaner og dikt og tegnet Finnskogbunaden.² I gudstjenesten leses det også opp en historie som er skrevet med mål om å synliggjøre skogfinsk natur og livsanskuelse. Denne teksten settes i sammenheng med tekstlesningen fra GT og evangelieteksten. I utarbeidelsen av denne har vi fått god hjelp av Terje Bredvold, leder i organisasjonen Skogfinske interesser. Gudstjenesten avsluttes med salmen *Himlen blåner for vårt øye*, (nr. 296, Norsk salmebok, 2013) av Einar Skjæråsen. Han kom fra Trysil og er en yndet dikter i hele det skogfinske området.

Kirkelig undervisning og læring

I Plan for kirkelig undervisning og læring – overordnet del har det samiske fått en naturlig plass.

I planen står det at det i kirkelig undervisning og læring er viktig å inkludere det samiske, og at det er viktig uansett hvor i landet man bor. Samene er et urfolk og har som urfolk spesielle rettigheter, men alle minoriteter har rett til å utvikle sitt språk, kultur og sitt samfunnsnivå (Regjeringen, 2026). Den norske kirke har over lengre tid gjort et arbeid for å løfte fram samisk kirkeliv. Dette har blant annet ført til at det samiske har fått en mer naturlig plass i kirkens ulike planer og blitt integrert i kirkelig undervisning og læring. Selv om det er ulikheter i tradisjon, kultur og kirkelig tilknytning, finnes det her erfaring og

² https://lokalhistoriewiki.no/wiki/%C3%85sta_Holth



kunnskap som vi kan bygge på, også når det gjelder skogfinsk tro og tradisjon. Selv om det samiske har en egen urfolkstatus, er det verdt å vurdere hvordan alle nasjonale minoriteter kan få en plass i rammeplanene for kirkelig undervisning og læring, som skal vedtas på Kirkemøtet i 2027.

Vi finner folk med skogfinsk identitet fra Trøndelag og i det sørøstlige Norge. Skogfinnene kom til store områder på Østlandet: Hurdal, Toten, Hadeland, Buskerud og Oslo-området. Vi finner flere gamle bosetninger på Krokskogen (Ringerike), og i Finnemarka ved Drammen (Christensen, 2002), Finnskogen og Trysil. Vi har også kunnskap om at skogfinnene flyttet til Trøndelag og Verdal (Hallem, 2021). Det betyr at skogfinsk kultur og tradisjon, sammen med den samiske, er en stor del av en felles norsk kulturarv, og at mange har sin identitet knyttet til denne kulturen. Kirkelig undervisning og læring er for alle. Flere barn med skogfinsk identitet kommer til kirkens aktiviteter uten at vi nødvendigvis er klar over det. En kirke som møter barn og voksne der det er rom for deres tradisjoner og liv, vil kunne være med på å trygge og styrke identitet, gi aksept og skape tilhørighet både i kirke og samfunn. Ved at kirken løfter fram nasjonale minoriteters kultur og tradisjon kan vi også være med å motvirke rasisme og fordommer. Ved å åpne opp for en bredere religiøs fortolkning vil den skogfinske naturtolkningen tilføre kirken noe nytt også i møte med barn og unge.

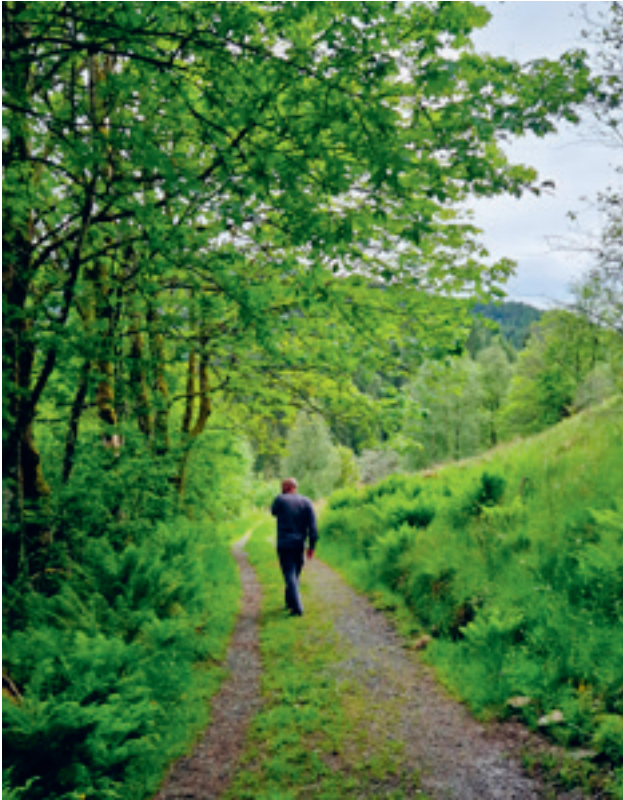
Det er behov for et arbeid som konkretiserer og gir økt kunnskap om hvordan og hvorfor skogfinsk kultur, naturforståelse og tradisjon kan implementeres i kirkelig undervisning og læring. Arbeid med

naturtolkninger for barn og unge som forankres i bibeltekster, både i GT og NT, bibelhistorier, metoder, aktiviteter og salmer kan være en del av dette. Bål, ild, vann og trær er narrativ som kan utvikles i et kirkepedagogisk arbeid der skogfinsk kultur og tradisjon synliggjøres. Et arbeid der det ses på hvordan tilhørighet og tilknytning kan bidra inn i kirkens undervisning, og hvordan tema rundt disse begrepene kan få en plass i kirkepedagogikk, teologisk forståelse og metode, kan være et spennende bidrag til dagens majoritetssamfunn.

Innspill til prosessen videre

Arbeidet med gudstjenesten og rapporten løfter fram sentrale funn i en skogfinsk livs- og verdensanskuelse, som må legge grunnlag for vårt videre arbeid med forsoning. Funnene viser at det er et behov for ytterligere forskning på skogfinsk historie, kultur og religiøsitet. I løpet av prosjektfasen har vi avdekket flere temaer som bør utforskes mer. I tillegg har vi avdekket kilder, informanter og tolkningstradisjoner, som kan utvide og fordype kunnskapen om de tradisjoner og spesifikke livsformer som preger det skogfinske, både historisk og i vår egen tid. I tillegg til det som tidligere er beskrevet i rapporten, vil det være viktig å utvikle mer innsikt i skogfinsk historie, kultur og religiøsitet, men også økt kunnskap om kirkens rolle i fornorskningen av skogfinnene. Dette er nødvendig for at en mer reell forsoning mellom kirken og det skogfinske miljøet skal kunne skje.

Etter prosjektgruppens mening bør det satses på at det videre arbeidet konkretiseres langs tre ulike spor:



- Videre kunnskapsutvikling og forskning
- Konkrete innspill til kirkelig opplæring, liturgi og strategisk forsoningsarbeid
- Strategiske perspektiver for det videre arbeidet

I de tre prosessene er samvirke med skogfinske representanter og stemmer avgjørende. Bare slik kan perspektivet om minoritetens selvstendige stemme i forhold til majoritetssamfunnet fastholdes og videreføres.

Temaer for videre kunnskapsutvikling og forskning

- Kartlegging av natursynet til dagens generasjon
- Forholdet mellom hva slags teologi som det historiske og det samtidsaktuelle natursynet innebærer
- Den spesifikke skogfinske tradisjonen knyttet til bruk av inskripsjoner, magiske handlinger og muntlige tradisjoner
- Vekkelsesbevegelsene sin påvirkning på den skogfinske kirketilhørigheten
- Den norske kirkes rolle i fornorskningsprosessene
- Skogfinsk bruk av salmer og salmetradisjon.

Konkrete innspill til kirkelig opplæring, liturgi, og strategisk forsoningsarbeid

Når det gjelder videre arbeid med å utvikle konkret materiell og inkluderende prosesser, vil prosjektgruppen igjen understreke betydningen av at personer og grupper i det skogfinske miljøet selv deltar og bidrar i samtaler og komiteer. Med dette

utgangspunktet vil prosjektgruppa foreslå følgende for å samle kunnskap, iverksette den og gi rom for erfaringsutveksling og samtaler:

- Symposium der prester og andre kirkelige tilsatte i skogfinsk område møter skogfinner, både representanter fra foreninger, og fra øvrig kultur -og samfunnsliv. Deling av erfaringer og samtaler
- Inkludere erfaringer fra kirkelig dialogarbeid med sikte på hvordan involveringer av skogfinske tradisjoner kan skje på en best mulig måte
- Samle inn materiell og øke kirkens kompetanse på skogfinsk kultur, historie og tradisjon
- Utarbeide opplegg for videre bruk av skogfinske tradisjoner i liturgi, trosopplæring, konfirmasjon og andre kirkelige handlinger
- Utvikle stoff til ressursbanken og nettsiden på kirken.no

Strategiske perspektiver for det videre arbeidet

Vårt forslag er å prioritere tre prosesser: en for forskning, en for utvikling av praktisk kirkelige opplegg og en for kirkens strategiske arbeid med det skogfinske. Disse prosessene må selvsagt samordnes og samarbeide slik at erfaringsdelingene skjer begge veier.





Etter vår mening vil det imidlertid være rimelig at det strategiske arbeidet forankres i et utvalg som tar et overordnet ansvar i årene som kommer. Igjen må et slikt arbeid bæres av aktiv deltakelse fra skogfinske miljøer og foreninger, slik at det kirkelig-strategiske arbeidet drives i respekt for de holdninger og forventninger som finnes i de skogfinske miljøene. Den referansegruppen som er oppnevnt for utvikling av gudstjeneste og rapport inntil 21. juni i år, bør kunne ivareta denne rollen også i de kommende årene. Denne gruppen kan være et strategisk utvalg i det videre arbeidet. Utvalget bør suppleres med nyansatt direktør på skogfinsk museum, siden nåværende direktør går av med pensjon, og soknepresten i Grue. Viktige oppgaver kan være:

- Se på muligheten for å opprette et rådgivende kirkelig skogfinsk utvalg på nasjonalt nivå
- Utvikle rammer for videre forskningsarbeid om skogfinsk kultur og tradisjon i en teologisk kontekst
- Være en referansegruppe for forslag om praktisk-kirkelige tiltak
- Arbeide med sak om skogfinsk kirkeliv som legges fram for kirkemøtet i 2028

Vi foreslår at det settes av midler til et toårig prosjekt i Kirkerådets budsjett for 2027 og 2028 til videre arbeid med det igangsatte prosjektet, utvikling av ressurser og strategiske arbeid.

Utfordringer for det skogfinske miljøet i det nasjonale arbeidet med sannhet og forsoning
Arbeidet i denne prosjektperioden har gitt oss innsikt i utfordringer som det skogfinske miljøet

opplever i arbeidet etter at sannhets- og forsoningskommisjonens rapport ble lagt fram for Stortinget. Miljøet opplever at de er en minoritet blant minoriteter, der deres behov ikke blir tilstrekkelig synliggjort og tatt på alvor. Det skogfinske miljøet løfter fram at siden språk, og utvikling av språk, ikke er en viktig sak for dem, er det vanskelig å få gjennomslag og bli hørt i saker som kulturvern og forskning på skogfinsk historie. Det er spesielt tre saker som vi opplever at det skogfinske miljøet løfter opp som viktige:

- Endring av navneloven, og muligheten for å få godkjenning for å ta tilbake opprinnelig finske navn
- Norges arktiske universitet (UiT) har fått i oppdrag av Kunnskapsdepartementet å utrede hvordan et nasjonalt kompetansesenter om fornorskningsspolitikk og urett kan organiseres. Det skogfinske miljøet jobber for gjennomslag for følgende punkt i dette arbeidet:
 - Et kompetansesenter i sør (avdeling i Sør-Norge).
 - At skogfinske stemmer blir hørt i den faglige utviklingen av senteret. Det er bl.a. en bekymring at det ikke sitter noen med skogfinsk kunnskap og bakgrunn som utreder eller i faggruppen. Både kvener og samer er representert.
- Vindkraftutbyggingen på Finnskogen. Flere kommuner på Finnskogen har sagt ja til å utrede nye vindkraftprosjekter. Dette kan føre til konflikt med de skogfinske interessene.

Referanser

Tekstresurser

Bibelen. *Den hellige skrift* (2011). Oslo: Bibelselskapet.

Børli, Hans (1988): *Med øks og lyre. Blar av en tømmerhuggers dagbok*. Oslo: Aschehoug. Emil Moestue AS.

Carlsson Redell, Petra (2025): *Marken är helig. Ett samtalsdokument om samisk andlighet och teologi*. Svenska kyrkan.

Christensens, Trygve (2002): *Skogfinner og finnskoger*. Eget forlag, s. 198. Heftet Ringerike 2006 s. 4–7.

Forsberg, Anna (2008): *Folketro och trolldom. Matti Mörtbergs uppteckningar om den skogsfinnska kulturen*. Torsby: Veidarvon.

Grønøset, Dagfinn (1957): *Nitahå- Jussi. Finnskogens siste vandrer*. Oslo: Aschehoug.

Jensen, Ole (2019): «Agtelsens natursyn». Tidsskriftet *Fønix*.

Jensen, Ole (1977): *Teologi mellom illusion og restriksjon*.

Lindtorp, Olaf (1954): *Fra Finnskogene i Solør og Vermland. Beretninger og folkeminne fra grensebygdene*. 3. Kongsvinger: Olaf Norli.

Merchant, Carolyn (1980): *The death of nature. Women, Ecology, And the scientific revolution*. Harper & Row.

Ringsbu, Thor (2026): *Skogfinnenes salmetradisjon*. Skriftlig ressurs april 2026.

Rønning, Rolf (2010): *Under Ukkos himmel. En historisk roman*. Trysilforlaget.

Magnum, Trond (2015): *Gudslånet – en forestilling om skogfinnene i Vestre Trysil*. Vestre Trysil skole, Abrakadabra Teatret, Søre Osen historielag og Tørberget historielag.

Norsk salmebok (2013). Eide forlag.

Stenman, Lennart (2001): «Natur og magi», i Bladh, Gabriel og Wedin, Maud: *Det skogsfinnska kulturarvet*. FINNSAM, s. 165–183.

White, Lynn (1967): «The historical roots of our ecologic crisis». *Science*, 10 March, 1967, Volume 155 (3767): 1203–1207.

Nettressurser

Den norske kirke (2025): *Kirkerådets handlingsplan: Sannhet og forsoning*, s.4. (https://www.kirken.no/contentassets/db76e10237d84f20bcob8279f734ee34/kr_94.1_24_kirker%C3%A5dets_handlingsplan_sannhet_og_forsoning.pdf), hentet 22.05.2026

Den Norske kirke, Kirkerådet (2024): *Plan for kirkelig undervisning og læring. Overordnet del*. (https://ressursbanken.kirken.no/contentassets/od4bcfb068d44ca5b6158eca9b57a4dc/plan_for_kirkelig_undervisning_og_laering_netututgave_25.10.24.pdf), hentet 23.5.2026

Den norske kirke (2019): *Ordning for hovedgudstjeneste* (<https://ressursbanken.kirken.no/nb-NO/gudstjenesteliv/liturgi2/liturgier/>), hentet 23.5.2026.

Lokalhistoriewiki.no: [https://lokalhistoriewiki.no/wiki/%C3%85sta_Holth_\(1904%E2%80%931999\)](https://lokalhistoriewiki.no/wiki/%C3%85sta_Holth_(1904%E2%80%931999)), hentet 31.5.2026

Regjeringen (2026): *Urfolk og minoriteter*. (<https://www.regjeringen.no/no/tema/urfolk-og-minoriteter/id929/>), hentet 20.5.2026

Hallem, Marte (2025): *Fremmed blod*. (4 min ut i filmen), NRK TV (<https://tv.nrk.no/program/KMTE30002419>), hentet 22.05.2026.

Muntlige kilder

Mailutveksling med Håvard Skaadel 2026, kantor og forsker på kirkemusikk og forsoningsarbeid. Gunnhild Bjørdal februar 2026.

Samtale med Helena Wright april 2026. Finsk musikk, språk og tradisjonsformidler. Gunnhild Hauge Bjørdal april 2026.

Informanter

Intervju med informant november 2025. Gunnhild Hauge Bjørdal, *Prosjekt Skogfinsk kultur, historie og tradisjon i Den norske kirke*. Prosjektperiode høst 2025–vår 2027.

Intervju med informant desember 2025. Gunnhild Hauge Bjørdal, *Prosjekt Skogfinsk kultur, historie og tradisjon i Den norske kirke*. Prosjektperiode høst 2025–vår 2027.

Intervju med informant mars 2026. Gunnhild Hauge Bjørdal, *Prosjekt Skogfinsk kultur, historie og tradisjon i Den norske kirke*. Prosjektperiode høst 2025–vår 2027.

Intervju med informant mars og april 2026. Gunnhild Hauge Bjørdal og Trygve Wyller 2026, *Prosjekt Skogfinsk kultur, historie og tradisjon i Den norske kirke*. Prosjektperiode høst 2025–vår 2027.

Samtaler i prosjektgruppe april 2026. Gunnhild Hauge Bjørdal, *Prosjekt Skogfinsk kultur, historie og tradisjon i Den norske kirke*. Prosjektperiode høst 2025–vår 2027.

Rapporten er uttgitt av Den norske kirke ved Hamar bispedømmeråd, 2026
Formgivning: www.munchnano.no
Trykk: Aksell



Fotokreditering:
Hamar bispedømmeråd: forside og s. 2, 7, 8, 12, 19, 21, 23 og 24
Den norske kirke: s. 4, 31 og 32
Hamar bispedømmeråd/Trygve Wyller: s. 13
Christine Munch: s. 11 og 16
Gunnhild H. Bjørdal: s. 14 og 20





Gudstjeneste i Grue Finnskog kirke 21. juni 2026

Samling

Forberedelse

Klokkeringing

Kort spill på lur

Dikt: «Ettermæle» av Åsta Holth

Kort stillhet

Tre klokkeslag

Preludium

Forspill til salmen

Prosesjon

I prosesjonen deltar representanter fra de ulike skogfinske organisasjonene, sokneprest i Grue Finnskog, Prost, Biskop og Preses. Prosesjonskors bæres først i prosesjonen. Lys, brød og vin og kurv med korn bæres inn.

Menigheten står under prosesjon, inngangssalme og hilsen.

Inngangssalme

NoS 846 «Morgonsola varmar kjærleg»

Hilsen

Liturg Nåde være med dere og fred fra Gud, vår Far, og Herren Jesus Kristus.

Samlingsbønn

Liturg Gud vår skaper, frigjør og livgiver. Himmelen kunngjør din ære, hvelvingen forteller hva du har gjort. Din stemme høres ut over hele jorden. Vi hører til i din store katedral. Skogene, vannene, himmelen og hvelvingen taler til oss om din storhet, skaperkraft og kjærlighet. Ved din Sønn har du forent alt det skapte med deg og gjennom din nærhet og kjærlighet til alt, opprettholder du ditt skaperverk og gir det liv.

Synsbekjennelse

Liturg La oss bøye oss for Gud og be om tilgivelse.
Tilgi at vi er i ferd med å miste tilhørighet til alt som lever og har levd.
Hjelp oss til å ta imot kunnskapen om naturen som vi finner i den skogfinske tradisjonen og å lære av den.
Gud, la oss ikke gjøre deg liten, fordi vi ikke forstår. Lær oss å åpne opp for din storhet og din fullkommenhet.

Kyrie

Alle Kyrie eleison. Gud Fader, miskunne deg.
Kyrste eleison. Herre Krist, miskunne deg.
Kyrie eleison. Hellig Ånd, miskunne deg.

Gloria

Liturg Ære være Gud i det høyeste.
Alle Og fred på jorden blant mennesker som Gud har glede i.
Vi lover deg, vi priser deg, vi tilber deg, vi opphøyer deg.
Amen.

Ordet

Første lesning

«Skogfinsk historie»

Sang

«Vi eier skogene». T: Hans Børli | M: Erik Lukashaugen

Salme 8 Andre lesning

På finsk og norsk.
Avsluttes med «Slik lyder Herrens ord.»

Salme

NoS 275 «O store Gud, vi lover deg» (vers 1–3)

Evangelium

Markus 10,17–27 *Leses først på finsk.*
Avsluttes med «Slik lyder det hellige evangelium.»

Salme

NoS 275 «O store Gud, vi lover deg» (vers 13)

Preken

Trosbekjennelse – nikenske

Liturg La oss bekjenne vår hellige tro.

Alle Vi tror på én Gud, den allmektige Far,
som har skapt himmel og jord, alt synlig og usynlig.

Vi tror på én Herre, Jesus Kristus, Guds enbårne Sønn,
født av Faderen før alle tider,
Gud av Gud, lys av lys, sann Gud av sann Gud,
født, ikke skapt, av samme vesen som Faderen.
Ved ham er alt blitt skapt.
For oss mennesker og til vår frelse steg han ned fra himmelen,
og ved Den hellige ånd og av jomfru Maria
ble han menneske av kjøtt og blod.
Han ble korsfestet for oss under Pontius Pilatus,
led og ble begravet,
oppstod den tredje dag etter Skriftene
og fór opp til himmelen,
sitter ved Faderens høyre hånd,
skal komme igjen i herlighet
for å dømme levende og døde,
og hans rike skal være uten ende.

Vi tror på Den hellige ånd,
som er Herre og gjør levende,
som utgår fra Faderen og Sønnen,
tilbes og æres sammen med Faderen og Sønnen,
og som har talt gjennom profetene.
Vi tror på én hellig, allmenn og apostolisk kirke.
Vi bekjenner én dåp til syndenes forlatelse
og venter de dødes oppstandelse
og et liv i den kommende verden.
Amen.

Salme

«Herraa hyvää kiittäkää / Gode Gud vi takker deg»
med kantele

Forbønn

- Liturg* Vi vender oss til den treenige Gud. Takk for nåden du viser alt det skapte ved at du i Kristus, livets tre, skaper noe nytt, forsoner alle ting med deg selv og fortsatt opprettholder ditt skaperverk ved din Hellige Ånd.
- Medliturg* Vi vender oss til skogene, de store gamle trærne med røttene plantet i jorden og med grenene mot himmelen, til gran, furu, osp og bjørk. Vi takker deg Gud for alt du gir oss. Mose, lav, never og bær. Takk for at du sørger for oss slik du sørger for liljene på marken og fuglene under himmelen.
- Alle* Herre, hør vår bønn.
- Medliturg* Vi vender oss til markene som gir oss mat og den næringsrike jorden vi er kommet fra. Dyrene på marken, skogene med ulven og elgen, ørna og bjørnen og fiskene i vannene. Vi takker deg Gud for at du har sagt at vi ikke skal bekymre oss for morgendagen. Vi takker for gudslånet – kornet vi kan dyrke som gir oss mange fold, og alt liv du har gitt oss å leve av. Vi ber om visdom til å forvalte det rett.
- Alle* Herre, hør vår bønn.
- Medliturg* Vi vender oss til alle som har levd sine liv, våre forfedre og våre venner, de som drømte det gode for framtidens generasjoner, de som vi bygger våre liv på, med takk vender vi oss til dem. Takk Gud for tilknytning og tilhørighet og at vi er en del av noe større enn oss selv. Åpne våre øyne slik at vi lærer av dem som har gått veien før oss, de som levde i takt med trærne, de som med sterke arbeidshender rota i glør, de som bygde, de som strevde, de som trodde på noe mer.
- Alle* Herre, hør vår bønn.
- Medliturg* «Det här er mina skogar fast jag äger dem inte.»
Himmelens og jordens skaper, livgiver og opprettholder. Du skapte jorden og sa den var overmåte god: De vakre trærne, vinden og det mjuke gresset – snakker til oss. Skogene, tordenen, de store vannene, stjernene og morgendugget – alt snakker til oss. Lær oss å leve i din store helhet.
- Alle* Herre, hør vår bønn.

Liturg Takk for våre minoriteter og urfolk.
Takk for alle folkeslag og kulturer og det mangfoldet vi er en del av.
Lær oss å forstå at vi alle er ett i deg vår skaper, livgiver og opprettholder. Hjelp oss til forsoning og til å forstå og lære, og gjennom det, se en enda større del av din storhet, kjærighet og visdom.

Alle Herre, hør vår bønn. Amen.

Nattverd

Nattverdsalme

NoS 601 «Som korn fra vide åkrer»

Bønn

Liturg Velsignet er du, Gud. Din er jorden og alt som fyller den. Av ditt eget gir vi deg tilbake. Foren din kirke av alle folkeslag og tungemål. Likesom kornet er blitt ett i brødet og druene i vinen, så gjør oss til ett med hverandre og med Herren Jesus Kristus.
Ta imot oss og våre gaver i Jesu navn. Amen.

Hilsen – prefasjonsdialog

Liturg Herren være med dere.
Alle Og med deg være Herren.
Liturg Løft deres hjerter.
Alle Vi løfter våre hjerter til Herren.
Liturg La oss takke Herren vår Gud.
Alle Det er verdig og rett.

Prefasjon

Liturg Å, dyp av rikdom og visdom og kunnskap hos deg, Gud! Himlene forteller om din herlighet, og jorden vitner om dine henders verk. Sammen med de troende gjennom alle tider vil vi prise ditt hellige navn:

Hellig – Sanctus

Alle Hellig, hellig, hellig, er Herren Sebaot.
All jorden er full av din herlighet.
Hosianna i det høyeste.
Velsignet være han som kommer i Herrens navn.
Hosianna i det høyeste.

Nattverdbønn

Liturg Hellig og barmhjertig er du, Gud, som ikke vendte deg bort da mennesket syndet, men gav løfte til Abraham om velsignelse for alle folkeslag. Mektig og trofast er du, som befridde ditt folk fra trelldom, og fornyet løftene gjennom profetene. Da tiden var inne, sendte du din Sønn, født av Maria, for å kjøpe oss fri og gi oss retten til å være dine barn. Ved hans død på korset forsonte du alt med deg selv og skapte fred, og ved hans oppstandelse ble døden overvunnet.

Vi ber deg: Send din Ånd over disse dine gaver. Foren oss i troen på din nåde, så vi kan ta imot Jesu legeme og blod til forsoning og fred, og forkynne hans død til han kommer.

Innstiftelsesordene – Verba

Liturg Vår Herre Jesus Kristus, i den natt da han ble forrådt, tok han et brød, takket, brøt det, gav disiplene og sa: Ta imot og spis! Dette er min kropp som gis for dere. Gjør dette til minne om meg.
Likeså tok han begeret etter måltidet, takket, ga dem og sa: Drikk alle av det! Dette beger er den nye pakt i mitt blod, som utøses for dere så syndene blir tilgitt. Gjør dette så ofte som dere drikker det, til minne om meg.

Liturg Stort er troens mysterium.

Alle Kristus døde. Kristus stod opp. Kristus skal komme igjen.
Ham være ære for kjærligheten som er sterkere enn døden.

Liturg Evige Gud, forny oss ved din Ånd. Sammen med alt som er skapt, venter vi med lengsel på å bli frigjort fra forgjengelighet og få del i den frihet som dine barn skal eie i herligheten. Fra deg og ved deg og til deg er alle ting. Deg være ære i all evighet!

Herrens bønn

Alle Vår Far i himmelen!
La navnet ditt helliges.
La riket ditt komme.
La viljen din skje på jorden slik som i himmelen.
Gi oss i dag vårt daglige brød,
og tilgi oss vår skyld,
slik også vi tilgir våre skyldnere.
Og la oss ikke komme i fristelse,
men frels oss fra det onde.
For riket er ditt, og makten og æren i evighet.
Amen.

Fredshilsen – Pax

Liturg Guds fred være med dere.
Alle Guds fred være med deg.

Brødsbrytelse

Liturg Brødet som vi bryter, gir oss del i Kristi kropp.
Fordi det er ett brød, er vi alle én kropp.

Du Guds Lam – Agnus Dei

Alle Du Guds Lam, som bærer verdens synder, miskunne deg over oss.
Du Guds Lam, som bærer verdens synder, miskunne deg over oss.
Du Guds Lam, som bærer verdens synder, gi oss din fred.

Liturg Kom, for alt er gjort ferdig.

Utdeling

Utdeling av nattverd foran og bak i kirkerommet.

Sang under nattverdutdelingen

Stine Bogsveen synger «Trø sti» og «Fink»

Etter utdelingen

Liturg Den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus har nå gitt oss sin kropp og sitt blod som han gav til soning for alle våre synder. Han styrke oss og holde oss oppe i en sann tro til det evige liv. Fred være med dere.

Takkebønn

Liturg La oss takke og be.
Vi takker deg, visdommens Gud, for ditt måltids dype hemmelighet: Brødet vi har brutt, er ett. Din Sønn har gitt sitt liv for én verden og én menneskehet. Vi ber deg: Hjelp oss å høre det ropet du har hørt, å se den nøden du har sett, og å elske vår neste som oss selv.

Sendelse

Sang

«Skogen synger». T: Hans Børli | M: Erik Lukashaugen

Velsignelse

Liturg La oss prise Herren.

Alle reiser seg og synger:

Alle Gud være lovet.
Halleluja. Halleluja. Halleluja.

Liturg Herren velsigne deg og bevare deg.
Herren la sitt ansikt lyse over deg og være deg nådig.
Herren løfte sitt åsyn på deg og gi deg fred.

Alle Amen. Amen. Amen.

Tre ganger tre bønneslag

Utsendelse

Liturg Gå i fred. Tjen Herren med glede.

Salme

Nos 296 *Himlen blåner for vårt øye*

Utgangsprosesjon

Prosesjonen starter å gå på tredje vers av salmen.





Ressurser til gudstjenesten

Ettermæle

T: Åsta Holth

Ikkje fordi du var finne
gir eg deg dette kvad.
Ikkje fordi du vart nordmann
eller fylde i soga eit blad.
Men for dette: Du var den fysste
som sette ein spade ned
i verdas hardaste steinmark,
men skjjerma av skogens fred.

Flekker av villmarka la du
under din sjølsmidde plog.
Små, lyse, blømande øyer
i det veldige hav av skog.
Eg ville gi deg ei gravskrift
– kjende eg berre di grav -:
Det var du som gav meg det landet
eg held så inderlig av.

Fra *Porkkalafela*. Aschehoug, Oslo, 1946

Skogfinsk historie

Til gudstjenesten 21. juni 2026

Hyveä Paiveä! Finnskogen hilser deg

Slik stiger landskapet fram. Veldige skogvidder, mil etter mil. Her veksler lier og storskog i bratt lende, bartunge solvendte åser, ranke furustammer og forvridde grantrekroner. Innover skoghavet blonker og glitrer og suser det i vassdrag og innsjøer, kåte bekker, djupe, stille floer og elver i villskap og vekst. Stille loner ligger i solrike dager som sølvknapper inn gjennom tett skog. Enslige tjern dukker opp, med saftige, svaierende gras og smilende nøkkroser. Bjørka, sjølve brura i grensetraktenes finnskogrike, lyser med kvit stamme, sommersvanger under bladsløret.

Det var ikke så farlig om en gikk seg vill i skogen, det bodde folk over alt som visste av alle veger og stier.

I skogene kjempet skogfinnene med ekte «sisu». De brøt, de brente og de vant.

I den frodige granskogen kunne de svedje. Første året felte de granskogen retningsorientert, lot den ligge på tork i ett til to år før de tente på svedja ved St. Hans tider. Da de hadde brent den, så sådde de rugen, så fort det gikk an å gå på den varme aska. Brenninga var planlagt slik at det skulle begynne å regne rett etterpå. De fjernet også skabrente trær fra svedja og laget en provisorisk skigard av det for å holde beitedyra ute. På høsten derimot, så fikk dyrene beite på svedjerugen slik at den skulle buske seg enda mer. Neste høst ble rugen skåret med sirpi (skjyru), samlet i kornband, lagt på storhesje, stakk eller tørket i ria.

Kanskje sto du på Klinten slik Nitahå- Jussi så ofte gjorde med sjøglimt på alle kanter og ga deg hen til storskog og magi.

Nitahå-Jussi, finnskogens siste store vandringsmann. Han var som en Askeladd fra store vidder og små stier.

«Här är min lyra», sa han og spilte finnskogmelodier på neverluren. Hans mest kjente ord er: «Dette är mine skogar, fast jag äger dom inte ...».

Her møtte bymannen Finnskogens trolldom da han sammen med kjentmannen Per dro til Kentansuo om kvelden, laget en nying og la seg til å vente for å skyte tiur. Tiuren sto imot alle angrep og flyktet fra skuddene og virket som om den heller ikke lot seg skade av noen ting. Etter en voldsom natt hører de «Tiuren spelte solspillet, som var så vidunderlig at begge de bolde jegerne ble andektig stående. Det var virkelig en trolltiur. I morgensolas stråler blinket den som om den var av bare sølv og gull. Så slo den sitt siste spell, pusset litt på fjøra, hilste sola, lettet på vingene og fløy like mot soloppgangen. Det var en søndagspreken som ikke mange har hørt maken til. De skjønnte nå begge to at det virkelig finnes mer mellom himmel og jord enn folk i alminnelighet tror».

Kilder til «Skogfinsk historie»

Dagfinn Grønset: *Finnskog og trollskap*, Aschehoug, Oslo, 1953, s. 1, 2.

Dagfinn Grønset: *Finnskogens folk*, Aschehoug, Oslo, 1985, s. 12.

Dagfinn Grønset: *Nitahå-Jussi*, Aschehoug, Oslo, 1957, s. 10, 25, 97.

Olaf Lindtorp: *Fra Finnskogene i Solør og Vermland. Beretninger og folkeminne fra grensebygdene*, 3. Olaf Norli, Kongsvinger, 1954, s.106.

Terje Bredvold 26. mai 2026

Vi eier skogene

T: Hans Børli | M: Erik Lukashaugen

Jeg har aldri eid et tre.
Ingen av mitt folk
har noensinne eid et tre –
skjønt slektens livs-sti slynget seg
over århundrers blå høgder
av skog.

Skog i storm,
skog i stille –
skog, skog, skog,
alle år.

Mitt folk
var alltid et fattig folk.
Alltid.
Barn av livets
harde jernnetter.

Fremmede menn eier trærne,
og jorda,
steinrøys-jorda
som mine fedre ryddet
i lyset fra månens løkt.

Fremmede menn
med glatte ansikter
og pene hender
og bilen alltid ventende
utafor døra.

Ingen av mitt folk
har noensinne eid et tre.
Likevel eier vi skogene
med blodets røde rett.

Rike mann,
du med bil og bankbok
og aksjer i Borregaard:
du kan kjøpe tusen mål
skog og tusen mål til,
men solefallet kan du ikke kjøpe
og ikke suset av vinden
og ikke gleden ved å gå heim-
over
når røslyngen blømmer langs
stien –

Nei, *vi* eier skogene,
slik barnet eier si mor.

Skogen synger

T: Hans Børli | M: Erik Lukashaugen

Skogen synger
med furu og tall
en sang så kjær.
Århundrer rinner
og står for fall,
men sangen er like nær.
Stortrær styrtet,
men nye vaks
og lognet for vind og vær.

Skogkarsføtter
trådte seg sti
inn over mo og myr,
fulgte trutt
gjennom bartong li
får etter skaskutt dyr,
til dagen sluknet
og natta
tente sitt stjerneyr.

Elden blusset
som skjær av blod
i sjøer og stille tjønn
når skogens netter
med sorgmild ro
favnet sin tause sønn.
Han stirde i lågan
og kviskret
ja, kanhende en bønn.

Våren stemte
de tusen lyrer
til solsang ny.
Fuggel spelte
på storgrå myrer
i drag av gry.
Skogsdyr blødde
i måsan
og døyde for pil og bly.

I snøkvite dager
det klanget av stål
lytt gjennom skogenes sus.
Så tente karen
et lite bål
og drømte om heim og hus
til dagen kveldet
og brakka
bydde ham brisk og lus.

Grønne voller
bit for bit
skapt på mager jord. –
Havren svaga
og signet slit
med føe for nøysomt bord. –
Rydningfolk vakte i otte
når frosten
gufste med trekk frå nord.

Her i skogen
her er je født
og her har je fristet min dag. –
Håp har runnet
og håp har dødt
og tapt er nok mange slag.
Men sangen som vaknet
i lyra
fikk storskogens mjuke drag.

*

En skogfinsk salme

Herraa hyvää kiittäkää / Gode Gud vi takker deg

T: Jesper Swedberg 1694 (etter Sal 150) | O: Til finsk 1700 / J. Krohn 1880

O: Til norsk (fra finsk), Helena Wright og Gunnhild Bjørdal 2026

M: Heinrich Albert 1640/ Svensk variant 1820 (mel. a) / Finsk variant (mel. b)

a

Her-raa hy - vää kiit - tä - kää,
i - loi - ten y - lis - tä - kää,
luo - dut kaik - ki lau - la - kaa
Luo - jan suur - ta kun - ni - aa!

b

Her-raa hy - vää kiit-tä - kää,
i - loi - ten y - lis - tä - kää,
luo - dut kaik-ki lau - la - kaa
Luo-jan suur - ta kun-ni - aa!

1 Herraa hyvää kiittäkää,
iloiten ylistäkää,
luodut kaikki laulakaa
Luojan suurta kunniaa!

2 Pyhät, suuret, korkeat
työnsä on ja oikeat,
suuri herrautensa
maassa on ja taivaassa.

3 Kiitos Jumalallemme
soikoon sydämestämme
virsin, lauluin, psalttarein,
harpuin, huiluin, kantelein.

4 Kaikki, joissa henki on
kiittämään jo tulkohon
Herraa hyvää riemulla,
halleluja halulla!

1 Gode Gud vi, takker deg,
gladelig synger vi hans pris.
Alle skapninger stem i,
ære være Skaperen!

2 Allting som hans hand har gjort,
er forunderlig og stort,
og hans makt og herlighet
varer i all evighet.

3 Takk vår Gud av hjertets grunn,
la det klinge i vår munn
led vår sang og med vårt spill,
harpe, fløyte, kantele.


4 Alt som har fått liv og ånd,
takk ham gladelig, ja kom,
lov den gode Gud med fryd,
halleluja, store Gud!

Kilder:

Wirsi-Kirja 1701 nr. 99

Virsikirja 1986 nr. 332a/b

Melodi b er en folkelig variant av Heinrich Albert fra 1640/ Svensk variant fra 1820.



I Hamar bispedømme har vi hatt skogfinsk bosetning siden slutten av 1640-tallet. Skogfinnene brakte med seg en rik både materiell og immateriell kultur: jordbruksskikker, byggeteknikker, musikk, håndverk og en natur- og livsanskuelse som preget og også i dag preger livene deres. Skogfinsk bosetning ble etablert over store deler av Østlandet og i Trøndelag. I dag bor det mennesker med skogfinske aner over hele landet.

Rapporten er utarbeidet for å vise hva som kjennetegner skogfinske kirkeliv, natur og livsanskuelse. Hvordan kan dette komme til uttrykk i rammen av Den norske kirke?

